

УДК 37.091.12+37.02

Перинський Ю.Є.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Інноваційні технології, методи, форми і засоби навчання є необхідними факторами реформування освіти. Важливим чинником підвищення престижності галузі "Технологія" є формування професійної готовності у майбутніх вчителів до застосування інноваційних методів навчання. У статті автор аналізує педагогічну модель формування цієї готовності. Ключовими компонентами моделі визначені цільовий, змістовий, технологічний та результативний. Велика варіабельність елементів моделі дозволяє досягти мету моделі.

Ключові слова: вчитель технологій, інноваційні методи навчання, професійна готовність майбутніх учителів технологій до застосування інноваційних методів навчання, модель формування професійної готовності у майбутніх учителів технологій до застосування інноваційних методів навчання.

Постановка проблеми. Довгі роки в освітній системі культивувався екстенсивний підхід до її організації. Він пов'язаний з централізацією освіти, яка призводить до однотипності освітніх структур. Впровадження інноваційних технологій і методик навчання є пріоритетним напрямом реформування вітчизняної системи освіти.

Необхідність в інноваційній педагогічній діяльності на сучасному етапі освіти за дослідженням В. Сластьоніна [4] визначається низкою обставин. Соціально-економічні перетворення вплинули на оновлення методології і технології організації навчально-виховного процесу в навчальних закладах різного типу, переосмислення змісту освіти через зміни у складі навчальних дисциплін, введення нових навчальних предметів. Гостро виникла практична необхідність підготовки і перепідготовки вчителів щодо застосування і розповсюдження передового педагогічного досвіду. Одним із напрямів цього є формування готовності у майбутніх учителів до застосування інноваційних методів навчання. У процесі дослідження цієї наукової проблеми є необхідність теоретичної розробки і впровадження педагогічної моделі формування відповідної готовності у майбутніх учителів технологій.

Вітчизняні та зарубіжні дидактики широко пропагували моделі-аналоги й методи їхньої побудови (О. Коберник, П. Підкасистий, Т. Полякова, В. Сластьонін, В. Сидоренко й ін.). Формування нових понять й їхній розвиток на основі наявних даних про інші предмети шляхом взаємного зіставлення й доповнення підпорядкованим основним властивостям моделювання й здійснюється, як перетворення об'єкта в сукупність видових моделей з наступною їхньою класифікацією.

Зміст інноваційної педагогічної діяльності актуалізує розробку моделі підготовки учителя технологій до застосування інноваційних методів навчання в загальноосвітній школі з урахуванням запропонованих змін.

Метою статті є розробка і аналіз компонентів моделі формування професійної готовності у майбутніх вчителів технологій до застосування інноваційних методів навчання.

Вклад основного матеріалу. Моделювання – це метод дослідження об'єктів різної природи на їхніх аналогах для визначення або уточнення характеристик існуючих або нових об'єктів конструювання [2]. Ідеальна модель хоча і є об'єктом іншої природи, але схожа з оригіналом за рядом якісних і кількісних характеристик. Однак справжній педагогічний зміст моделі починають здобувати лише після теоретичного обґрунтування засобів і методів навчання. Педагогічні моделі відрізняються від інших моделей об'єктів живої природи більш складною структурою. Будь-яке педагогічне дослідження прямо або побічно сполучається з розумовою діяльністю викладача й студента, що не завжди виступає перед педагогом у явному виді, а носить глибоко опосередкований інформаційно-динамічний характер.

Ціль моделювання полягає у [1]: розробці моделі, яка забезпечує формування необхідних знань і практичних навичок, реального досвіду інноваційної педагогічної діяльності, розвитку особистісних і професійно-важливих якостей готовності майбутніх учителів технологій до застосування інноваційних методів навчання; визначенні дидактичних умов і технологічного супроводу її реалізації в освітньому процесі педагогічного ВНЗ.

Модель формування професійної готовності до застосування інноваційних методів навчання майбутнім учителем технологій розроблена на основі професійно-діяльнісного підходу, що характеризується цілісністю, динамічністю і єдністю структурних (ціль, зміст, форми й методи навчання) і функціональних компонентів: мотиваційно-цільового (сукупність цілей і завдань практико-орієнтованої підготовки майбутнього учителя технологій, орієнтованої на формування відповідної професійної

готовності); змістового (інформація, яку необхідно забезпечити в процесі освітньої й практичної діяльності студентів і методичний апарат реалізації); технологічного (здійснення послідовності пропедевтичного, ознайомлювального, тренувального, практичного, навчально-наукового етапів формування готовності до застосування інноваційних методик); результативного (цілісність критеріїв, що дозволяють визначити рівень сформованості професійної готовності майбутніх учителів технологій до застосування інноваційних методів навчання).

Успішність реалізації моделі в навчальному процесі визначається педагогічними умовами [3].

До комплексу основних педагогічних умов ефективної реалізації моделі формування професійної готовності до застосування інноваційних методів навчання майбутнім учителем технологій ми відносимо:

1) створення інноваційно-освітнього середовища педагогічного ВНЗ, що спонукує студентів до індивідуально-професійного росту в освоєнні інноваційної педагогічної діяльності;

2) збагачення змісту професійно-орієнтованих навчальних дисциплін (циклу професійних і практичних дисциплін) ідеями й поняттями, знання яких сприяє формуванню в студентів готовності до майбутньої інноваційної педагогічної діяльності;

3) використання інноваційних технологій у навчальному процесі ВНЗ (метод проектів, тренінги, ділові ігри, навчально-наукове дослідження, дискусії, кейс-стаді, портфоліо, інтерактивні методики, застосування інформаційних і комп'ютерних технологій навчання);

4) поетапне формування інноваційної компоненти майбутньої професійної діяльності у студентів спеціальності "Технологічна освіта" (пропедевтика, початкове ознайомлення, тренувальні вправи, педагогічна практика, навчально-наукова розробка інноваційного змісту і методик навчання у загальноосвітніх школах).

Модель експериментальної педагогічної системи розуміється як взаємозалежний і взаємообумовлений комплекс цільового, змістового, технологічного та результативного компонентів. Змістові характеристики компонентів готовності та педагогічні умови дозволили нам розробити модель формування професійної готовності майбутнього учителя технологій до застосування інноваційних методів навчання в період його підготовки у педагогічному ВНЗ зображені на схемі (див. рис. 1).

Розробка цільового компонента в моделі формування професійної готовності у майбутніх учителів технологій до застосування інноваційних методів навчання містить у собі:

– визначення кінцевої освітньої мети, що полягають у формуванні професійної готовності у майбутнього вчителя технологій до застосування інноваційних методів навчання як складовій його професійної компетентності;

– вичленовування необхідного рівня знань, що стосуються різних аспектів застосування інноваційних методів навчання (соціокультурного, історично-педагогічного, науково-теоретичного, організаційно-методичного), кількості їхнього засвоєння, способів їхнього досягнення;

– визначення обсягу матеріалу про сутність і специфіку застосування інноваційних методів навчання, зміст та глибину його вивчення на кожному етапі дослідно-експериментальної роботи, а також ефективності застосовуваних методів, систем і технологій навчання.

Загальна цільова настанова, покладена в основу моделі експериментальної педагогічної системи, – самостійність пізнавальної та практичної діяльності студентів, стимулювання їхнього професійно-педагогічного й особистісного самовизначення, створення установки на творчість, підвищення відповідальності за результати навчання, ефективна підготовка до педагогічної діяльності, стимулювання процесу становлення і розвитку нестандартного і творчого вчителя технологій, здатного й готового інноваційними шляхами розв'язувати актуальні проблеми, що постали перед сучасною школою.

Визначена загальна мета визначила вибір принципів організації освітнього процесу в рамках експериментальної педагогічної моделі: варіативність змісту освіти в зоні актуальних ціннісних орієнтацій майбутніх учителів технологій і установок практики сучасної школи на інноваційну педагогічну діяльність; наступність в ускладненні вимог до професійної діяльності майбутнього вчителя технологій шляхом розширення границь вибору педагогічних і виробничих інновацій шляхом можливого виходу за межі нормативної педагогічної діяльності; вільний, але відповідальний вибір освітньо-професійної траєкторії розвитку студентів у межах вивчення психолого-педагогічних дисциплін відповідно до їхніх індивідуально-особистісних можливостей і потреб.

Змістовий компонент експериментальної моделі формування професійної готовності до застосування педагогічних інновацій визначає: підходи до вирішення проблеми забезпечення процесу навчання в їхньому повному обсязі; опосередковує способи й методи їхнього рішення; дає установку всієї сукупності елементів і факторів, що роблять істотний вплив на реалізацію навчальних програм у процесі експериментального навчання; виявляє зміст і глибину необхідних знань, навичок, умінь, особистісних та професійно-важливих якостей студентів.

Потреба формування у майбутнього вчителя технологій готовності до застосування інноваційних методів як базової підстави особистісного і професійного спрямування висуває особливі вимоги до змісту й структури матеріалу, що стосується інноваційної педагогічної діяльності, а також вибору освітніх технологій його подачі.

По-перше, зміст повинен бути концептуальним, тобто навчальний матеріал необхідно конструювати таким чином, щоб теоретичні відомості, що розкриває різні (соціально-культурні, історично-педагогічні, науково-теоретичні, організаційно-методичні) аспекти інноваційної педагогічної

діяльності й уведені на початковому (пропедевтичному) етапі навчання, постійно використалася як базова схема орієнтації в системі знань і практичних умінь [5], які формуються на кожному етапі експериментального навчання.

Рис. 1. Модель формування професійної готовності майбутнього учителя технологій до застосування інноваційних методів навчання

По-друге, викладання повинне відповідати вимогам технологічності, суть яких в тому, що базові категорії сутності та специфіки інноваційних педагогічних нововведень повинні стати перед студентами в якості певної сукупності стратегій майбутньої професійної діяльності.

По-третє, навчання повинне включати проблемність, що припускає створення проблемних задач і ситуацій (насамперед, за рахунок протиставлення традиційних й інноваційних методів навчання).

По-четверте, вимога рефлексивності припускає, що освоєння педагогічних інновацій спонукає студентів до усвідомлення потреби в інноваційному стилі мислення як засобу застосування інноваційних методів навчання у майбутній практичній діяльності.

При цьому варто враховувати, що оскільки інноваційний стиль мислення як установка на певне бачення педагогічної дійсності виконує функцію мотивації, то його формування не можна зводити тільки до процесу засвоєння знань й умінь. Це вимагає виховання відповідних ціннісних відносин до майбутньої інноваційної педагогічної діяльності як одному з вирішальних факторів реформування системи освіти.

Зміст психолого-педагогічних курсів у рамках експериментальної педагогічної системи орієнтовано на засвоєння елементів інноваційної педагогічної діяльності як цілісної системи з позицій таких аспектів:

- соціокультурного, що розкриває значення інноваційної діяльності як одного з вирішальних факторів ефективного суспільного розвитку;
- історично-педагогічного, який розглядає генезис поняття й етапи становлення інноваційної педагогічної діяльності;
- науково-теоретичного, що виявляє сутність і специфіку інноваційної педагогічної діяльності на сучасному етапі (склад, критерії, сфери поширення);
- організаційно-методичного, спрямованого на визначення умов і засобів аналізу, засвоєння й застосування інноваційних методів навчання.

Технологічний компонент у експериментальній моделі формування професійної готовності у майбутніх учителів технологій до застосування інноваційних методів навчання виконує наступні функції:

- визначає відбір методів передачі навчальної інформації в оптимальній відповідності із цілями й змістом експериментальної освітньої програми;
- намічає шляхи й засоби вдосконалювання механізму управління освітнім процесом.

У процесі розробки технологій освітнього процесу, які дозволяють із високою долею ефективності формувати професійну готовність студентів до застосування інноваційних методів навчання, потрібно враховувати такі вимоги:

- 1) альтернативність дій викладачів і студентів у процесі вибору індивідуальної освітньої траєкторії;
- 2) можливість вибору цілей, змісту, засобів професійної підготовки й виду своєї діяльності як учителя, педагога-дослідника й ін.;
- 3) оптимальність, тобто відповідність вибору цілям професійно-педагогічної підготовки, усвідомленість професійно-особистісного розвитку студента в процесі навчання у ВНЗ, визначеність умов і сфери вибору, що сприяє самопізнанню професійно-педагогічних здібностей та інтересів, саморозкриттю творчого потенціалу;
- 4) наявність запропонованих варіантів для реалізації цілей професійно-педагогічної освіти;
- 5) можливість переорієнтації у виборі шляхів професійно-педагогічної підготовки;
- 6) логічний взаємозв'язок етапів розгортання ситуацій вибору;
- 7) системність, реалізована в послідовності актів вибору й дій з реалізації ухваленого рішення.

Висновки. Таким чином, інноваційні освітні технології, методи, форми і засоби навчання є необхідним факторами реформування освіти, її розбудові на засадах особистісно-орієнтованої парадигми. Автор вважає головним фактором підвищення престижності галузі "Технологія" формування професійної готовності майбутніх вчителів до застосування інноваційних методів навчання. Тому на основі професійно-діяльнісного підходу була розроблена і апробована педагогічна модель формування цього виду професійної готовності у майбутніх учителів технологій.

Компонентами моделі визначені цільовий, змістовий, технологічний та результативний. Завданням цільового компоненту є визначення цілей і завдань практико-орієнтованої підготовки майбутнього учителя технологій, орієнтованої на формування відповідної професійної готовності. Завдання змістового компоненту полягає у процесі постійного відбору інформації, необхідної для забезпечення навчальної діяльності студентів. Технологічний компонент є здійсненням послідовності пропедевтичного, ознайомлювального, тренувального, практичного, навчально-наукового етапів формування готовності до застосування інноваційних методик. Результативний компонент включає цілісність критеріїв, що дозволяють визначити рівень сформованості професійної готовності майбутніх учителів технологій до застосування інноваційних методів навчання.

Основними принципами організації освітнього процесу в експериментальній педагогічній моделі є варіативність змісту освіти, наступність в ускладненні вимог до професійної діяльності майбутнього вчителя технологій і вільний вибір освітньо-професійної траєкторії розвитку студентів у межах вивчення психолого-педагогічних дисциплін відповідно до їхніх індивідуально-особистісних можливостей і потреб.

Велика варіабельність елементів моделі дозволяє досягти мету моделі з формування відповідної професійної готовності студентів технологічного факультету.

Використані джерела

1. Лодатко Є.О. Моделювання педагогічних систем і процесів [текст]: монографія / Є.О. Лодатко. – Слов'янськ : СДПУ, 2010. – 148 с.
2. Мизинцев В.П. Применение моделей и методов моделирования в дидактике. – М., 1977.
3. Пидкасистый П.И. Психолого-дидактический справочник преподавателя высшей школы / П.И. Пидкасистый, Л.М. Фридман, М.Г. Гарунов. – М.: Педагогическое общество России, 1999. – 354 с.
4. Слостенин В.А. Педагогика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В.А. Слостенин, И.Ф. Исаев, Е.Н. Шиянов; Под ред. В.А. Слостенина. – М.: Издательский центр "Академия", 2002. – 576 с.
5. Талызина Н. Ф. Педагогическая психология: Учебн. пособ. для студ. сред. пед. учеб. заведений. – М.: Изда. центр "Академия", 1998. – 288 с.

Perinskii Yu.

**MODEL OF FORMATION PROFESSIONAL READINESS
OF THE FUTURE TECHNOLOGIES TEACHERS
FOR USE INNOVATIVE TEACHING METHODS**

Innovative educational technologies, methods, forms and means of education is an essential factor of educational reform today. The new personality-oriented education paradigm requires. Technological progress in any country is based on the development of its education system at all levels. Formation of professional readiness of future teachers to use innovative teaching methods is an important factor in increasing the prestige industry "Technology". The author analyzes pedagogical model of preparedness in this article.

Named pedagogical model was developed based on professional and active approach, characterized by integrity, dynamism and unity of structural and functional components. Key components of model is purpose, contents, technology and result elements. Setting goals and objectives of the practice-oriented training of technologies teachers is the task of the target component. He is focused on the formation of appropriate professional readiness. The task of the content component is in constant selection of information necessary to ensure the training of students. The technological component is exercise sequence propaedeutical, trial, training, practical, educational and scientific formation stages of readiness to use innovative methods. Result component includes integrity criteria for determining the level of formation of professional readiness of the future technologies teachers for use innovative teaching methods.

The basic principles of the educational process of the experimental teaching model are variability of educational content, continuity of complications requirements for the professional activity of future technologies teacher and the free choice of educational and professional trajectories of development of students within the study of psycho-pedagogical subjects according to their individual and personal capacity and needs

Continuous variability model elements achieves the goal of forming specific professional readiness of students of technologies department.

Key words: *technologies teacher, innovative teaching methods, professional readiness of the future technologies teachers for use innovative teaching methods, model of formation of professional readiness of the future technologies teachers for use innovative teaching methods.*

Стаття надійшла до редакції 29.09.2015